

Методика за екологично възпитание на деца от предучилищна възраст в условията на детската градина

Радостина Бахчеванова- Георгиева

Abstract: Methodology for environmental education of preschool children in a kindergarten:

The article presents an example methodology for environmental education of preschool children in a kindergarten and benefits of the same.

Key words: methodology, ecological education, kindergarten.

ВЪВЕДЕНИЕ

Съвременната теория за екологично възпитание има еkleктичен характер. Екологичното възпитание на децата от предучилищна възраст е научно направление, изучаващо педагогическите фактори за формиране на екологосъобразно отношение на човека не само към природата и заобикалящата го среда, но и към социалната среда, а така също и към вътрешната среда на самия човек с нейното духовно и телесно съдържание.

Проблемът за взаимоотношенията на човека с природата отдавна привлича вниманието на хората. Педагогиката на формиране на екологична култура на личността има за свой предмет отношението дете- среда, в което водещо значение има аспектът дете- феноменология на природата, в това число и на собствената. В този аспект приемаме, че природата е един своеобразен прекрасен свят от обекти, върху които е насочена човешката дейност; те са носители и на определени значения, които проявяват своя смисъл през призмата на възприемането им от субекта. Детето е развиващ се субект на дейността и следователно неговите отношения с природата могат да бъдат изследвани през призмата на това как то си взаимодейства с нея и контекста на това взаимодействие не само развива ценностните си ориентации, но и твори своето собствено Аз. Формиращата се екологична култура на детската личност оказва влияние върху ориентацията и оценката на състоянието на заобикалящата среда и избора на поведение. [2-5]

ИЗЛОЖЕНИЕ

В педагогическата практика има няколко основни тематични направления, които биха могли системно да бъдат вплътени в изграждането на програмите и да дадат своето отражение върху качествените характеристики на същата.

- 1) Формиране на първоначални представи за съдържанието на основни екологични понятия: адаптация, равновесие, хранителна верига, заобикаляща среда. Тук може традиционното извършване на елементарните опити за опознаване на някои закономерности в заобикалящата детето природа да се обвърже и присъедини към по-широка мрежа от възпитателни и образователни задачи.
- 2) Трябва да се покаже на децата, че живите същества и неживата природа си взаимодействат, те образуват екологични системи или екосистеми. Това може да се реализира като се илюстрира чрез опознаването на морфологичните и функционалните особености на такава екосистема, чието географско местоположение е достъпно за децата и те могат да я изучават чрез наблюдения и елементарни опити.
- 3) Третото направление отразява екологията на вида Homo Sapiens, неговото място в йерархическата структура и влиянието му върху нейните характерни особености. То обединява педагогическите стремежи за формиране на екологосъобразно отношение към биосоциалните ценности

и норми, които регулират отношението на отделния човек или социална група към биологичното у човека и извън него.

- 4) Социалната екология дава различни данни по показатели за оценка на състоянието на средата. За малките деца, които все още нямат усвоени критерии за оценка на качествата на средата, това, което наблюдават наоколо, става норма.
- 5) Формирането на екокултура на личността в свързано с политическия живот на обществото, в контекста на което протичат процесите на възпитание и обучение. Овладеяването на екокултурата е част от гражданската социализация на личността. [5]

На базата на тези основни тематични направления се показва необходимостта от широта при формирането на екокултурата на личността.

Цел на методиката е да направим съпричастни децата към проблемите на съвременното общество и да създадем гражданско съзнание у тях, увеличавайки инициативите, ориентирани към включване на децата в дейности с екологична насоченост.

Използвани методи и похвати:

Наблюдение; Беседа; Експериментиране; Включване на децата в реални ситуации, при които те да се осъзнаят като истински фактори за опазване и възпроизводство на средата около тях; Моделиране; Игра, игра-драматизация; Изобразителна дейност; Словесни методи; Разкази; Поощрения; Пример.[3-4]

Организация на възпитаващите ситуации в рамките на една учебна година

- 1) **Празник на есента**- изнесен извън детската градина, реализиран като излет до близка местност, включващ много физическа активност на открито, песни, забавления, игри, наслаждение на многообразието от багри и галещите лъчи на есенното слънце. От излета децата си събират различни дарове на природата, които по-късно в преднамерени ситуации ще използват като материали за направата на различни пана, моделиране на изкуствени екосистеми, рисуване с различни техники, в които са включени естествените материали, изложба, благотворителен базар в помощ на инициатива за опазване на природата и други. На излета също се разиграват различни игри- състезания за събиране на отпадъци, ако има такива на мястото, прибиране най- бързо на багажа, разпознаване или назоваване на определен брой видове (птици, билки, цветя, дървета, други сухоземни животни), да си направят маскировка, Паяк и мухи, Игра Методу, Ще ти подаря едно дърво, Хвърляне на шишарки и други. В следваща ситуация децата рисуват впечатления от природата, които са останали най- ярки в съзнанието им.
- 2) **Екскурзия за един цял ден** до близко село с ферма, където децата се запознават с грижите за домашните животни. Дискусия с човек/ хора/, който се грижат за тях, възможност на всяко дете да се погрижи за дадено животно- чистене, хранене, събиране на яйца, сресване, доене и други, в рамките на деня. Децата реагират по-ярко и по- емоционално на поведението и състоянието на животните, затова по- късно се беседва върху събитията през деня, похапват се натурални продукти от фермата, разясняват се функциите на всяко от животните за човека, общават се и необходимите грижи от човека към животните, за достигане идеята у всяко дете, че ако липсват компоненти от грижите, животното няма да се чувства добре, стопанинът няма да получава от него онова, за което го отглежда, или в краен случай то ще загине. Песни и рисунки на същата тематика.
- 3) **Отглеждане на истинско живо същество**- на децата се дава възможност, ако имат домашен любимец, да разкажат за него, грижите, които полагат, нуждите на техния приятел; Освен това в детската градина

учителката отглежда морски свинчета и две папагалчета. Децата са разпределени да се грижат за тях в рамките на годината, като това става по график, под строгото наблюдение на учителките в групата. Грижите включват- почиване на клетките, хранене, сменяне на вода, даване на витамини, гушкане (защото всяко живо същество се нуждае от любов) и други.

- 4) **Игра в природата и с природни материали**- играта тук проявява своята феноменология всестранно. Детето не само усвоява и развива представи за света, но също експресивно изразява отношението си към него, и то творчески, като усвоява и жизнен опит за контактуване с природата.
- 5) **Топъл дом**- участие на децата в направата на къщички за птички с хранилки за през зимата, в които редовно да се слагат семена и трохички. Децата оцветяват, изграждат, доколкото е по силите и възможностите къщички, участват в поставянето им и поддържането на инициативата през зимата.
- 6) **Детето и личната хигиена**- формиране на естетическо отношение на децата към физическата красота на човека, което включва здравето, доброто телосложение, жизнените сили и богатството на преживявания, цвета на кожата (това вкл. естет. възприемане на представителите на различни човешки раси).
- 7) **Моето име**- формиране на естетическо отношение към самото дете като към развиваща се личност. Дейности за провокиране децата за значението на някои лични имена: Какво са пожелали родителите на детето си, когато са му избрали името Иглика(Вихрен, Камен и други)? Како си представяте, когато чуете, че някое село се казва Брестовица (Дъбовица, Люляк и други)?
- 8) **Светът на вещите**- беседи каква информация носят вещите, създадени от човека от различните епохи, как човекът е бил свързан с природата. Посещението на етнографски музей е начало за тази ситуация. Оpozнаване на взаимовръзката между природата и народното декоративно-приложно изкуство дава възможност на децата да разберат, че природата е източник на материали и модел за подражание. Запознаване с моделирането с глина, рисуването върху керемидата, изработване на предмети от слама, тъкане и други.
- 9) **Арахна**- след прочит на историята за древногръцката богиня Арахна, децата да придобият реална представа за паяка и да променят насаденото отношение за безразборното и безсмислено унищожение. У децата се събужда състрадание и емпатия и се формират съответни структури в мотивите за екологосъобразни отношения с природата.
- 10) **Природа, предания, легенди, гатанки, поговорки и пословици**- Разясняване на особености на различни видове растения и животни чрез литературата.
- 11) **Пролетно почистване**- почистване на пространството около детската градина от разпръснатите отпадъци през зимата. Разделно събиране на отпадъци, което е повод да се запознаят децата с целта и начина на разделяне на отпадъците. Децата получават информация за смисъла от разделянето на отпадъците, за тяхната преработка и за ефекта от това върху природата. За усвояването на правилата за разделно събиране на отпадъците се разучават различни игри: „Аз за кой кош съм”, „Кой по-бързо ще сортира отпадъците”, „Как да ги сортирам и подготвям”. Препоръчва се работа с родителите и тяхното включване в инициативата за разделно събиране, като това се пренася и у дома.

- 12) **Семенце, живей!**- в края на зимата всяко дете посява семенца туя в саксийка, грижи се за тях, за да поникнат семенцата и да пораснат достатъчно, за да бъдат засадени в двора на градината. Целта е да включим децата в дейност, която да е богата на много преживявания, която да завърши с резултат, удовлетворяващ децата и да остави трайна следа в тяхното съзнание.
- 13) **8 март**- децата сами засаждат луковички на лалета, нарциси или зюмбюли, грижат се за тях, докато цъфнат и ги поднасят в знак на признателност на майките или бабите си. Поздрав за родителите ще бъде прекрасната приказка „Сърцето на гората” от Мая Дългъчева, която децата да драматизират пред тях. Дългата подготовка за тази драматизация ще накара децата да разсъждават и да осмислят поведението на героите, да запомнят поуката и да си изградят екологосъобразен модел на поведение в гората.
- 14) **Мечо Пух и сладкия медец**- Децата изучават поведението на пчелите, качествата на меда като една от най-здравословните храни за човека, грижите, които стопаните полагат за крилатите работливки. Измисляне на приказки и рисунки за пчелите и изложба.
- 15) **Зоопарк и дивите животни**- посещение на зоопарк; децата имат възможност да общуват непосредствено с обитателите му, а този контакт има невероятно благоприятен ефект върху психиката им. Там децата се учат да предвиждат поведението на животните (социално, игрово, агресивно, поведение за ориентиране и почивка), езика на животните. Създаване на книжки с илюстрация на различните наблюдавани животни в зоопарка.
- 16) **Лечебните растения**- От най-ранна възраст, непосредственият контакт със свежата зеленина, цветята и билките, заедно с чистия въздух оказват благоприятно, оздравително въздействие върху малките детски организми. Цел: да се организира и проведе тържество под наслов “На чаша билков чай” и формира екологична култура у децата към това природно богатство – лечебните растения. Осъзнаване ролята на билките в битата на хората; формиране знания за последователността в събирането, съхранението и обработката на билки; Затвърдяване и обобщаване знанията на децата за билките и разкриване на тяхната роля за здравето на човека чрез тържеството – “На чаша билков чай”.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Работата по екологичното възпитание на децата ще бъде резултатна, ако започне от ранното детство и се застъпи във водещата за предучилищна възраст дейност – игровата. В нея, както е известно се развиват както отделните психологически процеси, така и цялостното изменение на личността, подготвя се възникването на следващата водеща дейност – учебната. Детската игра по същество е особена форма на общуване както между децата и заобикалящата ги среда, така и между самите деца и възрастните, участващи в играта. В нея децата си разменят впечатления, предлагат идеи, реализират и експериментират желани от тях проекти и ситуации, изобретат игрите имат определено емоционално, когнитивно и социализиращо предназначение. И защото в методиката си сме заложили именно на тази дейност, смятаме, че тя ще бъде ефективна за екологичното възпитание на децата от предучилищна възраст.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Баркър, С., Приключения в екологичното образование: от класната стая до карста, Университет Уорик, 2000 г.

- [2] Георгиева, Ел., Актуални проблеми на предучилищната подготовка, Бургас, 2003 г., 8-11, 49-66, 144-147.
- [3] Димитров, Д., Нова забавачница, Изд. Изкуства, 2009 г., 12- 42.
- [4] Рангелова, Ем., Методика на възпитателната дейност, Изд. ЕКС-ПРЕС, 2009 Г., 28- 34, 36-64, 149-153.
- [5] Янакиева, Елка, Аз съм потокът, а ти- реката, в която се вливам, Димант, 2000г.34- 49, 95- 159.

За контакти:

Радостина Тодорова Бахчеванова- Георгиева, Студент в магистърска програма „Алтернативни педагогически технологии в детска градина и начално училище” към Университет „Проф. д-р Асен Златаров”- гр. Бургас, тел. 0886192534, e-mail: abha@abv.bg